

"PROLETAREC"
JE DELAVSKI
LIST ZA
misleče čitatelje.

PROLETAREC

OFFICIAL ORGAN JUGOSLAV FEDERATION OF THE SOVIET JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

DRUGI
NAJSTAREJŠI
jugoslovanski
socialistični list.

ST. — NO. 1247.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3d, 1879.

CHICAGO, ILL., 6. AUGUSTA, (AUGUST 6,) 1931.

Published weekly at

3639 W. 26th St.

LETTO—VOL. XXVI.

OBLJUBLJENO "BLAGOSTANJE" DALEČ OD VRAČANJA

ZNIŽAVANJE DIVIDEND JEKLARSKE IN DRUGIH VELIKIH KORPORACIJ

Ukinjena javna dela

Zdaj, ko bi morale občine, okraji, državne in zvezna vlada priceti z javnimi deli, govore o "ekonomiziranju". Znižujejo plače, reducirajo službe in preklicujejo dela, ki so jih že imeli v načrtu.

Brezbrižnost zakonodaj za delavce

Sramota za kongres, legislature držav in za občine je, da niso v skoro dveh letih, od kar traja kriza, planirali ničesar, kar bi omililo brezposelost in bedo. "Vsakdo naj plava zase kakor najboljše more", je njihovo pravilo.

Medtem, ko se obljudljene javne gradnje ne uresničujejo, se z odsavljanjem delavcev v industriji nadaljuje. Fordove tovarne so obrat skoro popolnoma ustavile. Western Electric v Chicagu je spet odslovila par tisoč delavcev in tega odpuščanja še ni konec. Vsi veliki obrati zaposlujejo v tem poletju mnogo manj delavcev kakor prešlo leto.

Obljube v kapitalističnem časopisu o boljših časih so bile le pena. Takozvano blagostanje je daleč od vračanja. Pravzaprav se celo oddaljuje. Kaj stori zvezna vlada v tej krizi? Za zdaj še ničesar ne obeta. Hooverjeva administracija zastopa stališče, da je rešitev ekonomskoga problema v tej deželi stvar "privatne iniciative". Vlada odločno nasprotuje državnemu podpori za brezposelne, češ, da je v tej deželi privatna dobrodelnost dovolj jaka zadostiti tudi potrebam gladnih nezaposlenih delavcev.

Skrahiranje "privatne iniciative"

S privatno iniciativo ameriških ekonomskih genijev pa mora biti nekaj narobe, kajti namesto da bi poiskali izgubljeno prosperitet ter jo magari siloma pritirali nazaj, izkazujejo njihova poročila stalno nezadovanje producije in prometa.

Prošlega januarja so še skoro vse korporacije plačale enako visoke in nekatere celo višje dividende nego v prejšnjem letu "prosperitete". Letos pa je obrat in promet nazadoval že toliko, da so začele naznanjati zniževanje dividend največje in najbogatejše korporacije. Jeklarski trust jih je znižal okrog dve petini, in nekaj dni pozneje je naznanila znižanje dividend tudi druga največja jeklarska korporacija v tej deželi, Bethlehem Steel.

Jeklarski trust ima še nad \$400,000,000 nerazdeljene dobičke iz prejšnjih let, toda ker se ne zanaša na izboljšanje ekonomskih razmer v tem ali v prihodnjem letu, namerava obdržati to rezervo za slučaj še večje krize.

Male plače še bolj zmanjšujejo

Zaeno z nižanjem dividend so začele v časopisu kroviti vesti o "nameravanem" zmanjšanjem plač delavcem v tovarnah jeklarskega truda. V normalnih časih jih zaposluje nad dve sto tisoč, zdaj pa jih ima mnogo manj. Ako zniža plače jeklarski trust—in to bo nedvomno storil, jih bo znižala tudi Bethlehem Steel ter druge jeklarne, v kolikor to že niso storile, kar bo pomenilo milijone delavcev manj zasluga na mesec in toliko manjšo nakupno moč ameriških delavcev.

Mnoge korporacije so letos napravile izgubo. Bankroti se množe. Bančna situacija ni še iz krize. Premonstrovška industrija je popolnoma iz reda. Kongresniki (Nadaljevanje na 3. strani.)

Milwaukee — bela vrana med velikimi mestami

Med tem, ko so skoro vsa ameriška mesta zadolžena tako, da so napol bankrotirana, ima mesto Milwaukee v svoji blagajni nad pet milijonov dolarjev. Druga imajo ne le prazne blagajne nego stotine milijonov dolga.

Dotični, ki trdijo, da so "vse stranke enake" in da je vsem le za graft, imajo dokaz svojim zmotam v administraciji mest Milwaukee ter Reading.

KLUBI JSZ
delujte za
čimboljši

USPEH

svojih shodov,
piknikov in
drugih priredb

POŽAR V ZAVETIŠČU IN "VOLJA BOZJA"

V zavetišču za ostarale zvan "Home for the Aged of the Little Sisters of the Poor" v Pittsburghu, Pa., se je 26. julija dogodil požar, v katerem je bila rešitev mnogim onemogočena. Več starčkov in žensk je zgorelo, veliko pa je bilo nevarno obžganih. Nasliki je spalnica, ki so jo objemali plameni in je bilo v njej nekaj oseb zadušenih. Nad sto ljudi so gasilci rešili. — Značilno je, da so duhovniki katoliške cerkve v pittsburghu okrožju to nesrečo označevali kot voljo božjo.

ENOTNA FRONTA PROTI SOCIALISTOM V READINGU, PA.

V Readingu, Pa., imajo upravo mesta socialisti. V jeseni se vrše občinske volitve. Vse tri stranke so nominirale kandidate. Vseled ojačanja socialistične stranke in popularnosti, ki jo ima socialistični župan ter njegova administracija, so se med republikanci in demokrati vrstile več tednov pogajanja za enotno listo proti socialistom. Poseben odbor je sestavil tiket, na katerem je nekaj demokratov in nekaj republikancev, ter ga predložil odborom kapitalistične dvojčice z argumentom, da bodo socialisti poraženi le, če nastopita proti njim obe stranki skupno. Republikanska-demokratska sta ena stranka, kar nam sedaj potrebuje tudi Reading.

Nasilstva v premogovniških krajih

Bruce Crawford, urednik tednika v Nortonu, Virginia, je bil v Harlanu ob kompanijskih bircih ustreljen iz zasede v noči. V svojem listu se je vedno boril za premogarje.

Allan Keedy, eden organizatorjev socialistične pomožne akcije, je bil aretiran in vrzen v ječo v Harlanu. Potem so ga izpušteli in siloma izgnali iz mesta. Rudar Vincent Bilotta

v kongregacijski duhovnik sta bila aretirana vsled svojih aktivnosti v pomožni in obrambni akciji za rudarje.

Neki agent v službi kompanije je v pisanosti ustrelil petdesetletno Mrs. Martha Stanley in ob enem skušal ubiti Cal Bellaverja na unijuškem shodu. V sled teh nasilstev je bil aretiran in kompanija je položila zanjan \$3,000 poročila. Mrs. Stanley so odpeljali 34 milj daleč v bolnišnico v kritičnem stanju.

V Wardu, W. Va., so siloma iztrirali iz kompanijskih hiš o-krog sto premogarskih družin. Enaka nasilstva se dogajajo nad premogarji v Kentuckyju, Penni in Ohio.

BORBA MED UNIJAMI NA POLIH MEHKEGA PREMOGA POOSTRENA

Stiri organizacije rudarjev. Krhanje Lewisovega-Walkerjevega sporazuma. N. M. U. za splošno stavko

Razen delavstva v Ameriških ko kmalu. Mnogi poznavalci tkalnicah so premogarji v najslabšem položaju. V mnogih raznih delov močna unija prirvirjih vladajo fevdalne razmere. Naselite so last kompanij in delavcev smejo kupovati le tam kjer jim kompanija konvencijo, katera naj bi povabilo, čitati samo tiste liste in občevati s takimi ljudmi, ki imajo odobrenje kompanijskega urada.

To so vzroki, čemu so premogarji v toliko krajin vzliči nepravilnosti in takoreč brez unije šli v stavko.

Hiba pa je njihova neorganiziranost. V sedanjih vzbuzdih za pridobitev rudarjev so štiri unije, namreč stara United Mine Workers, National Miners Union s svojim komunističnim vodstvom, West Virginia Mine Workers unija in I. W. W. (Industrial Workers of the World).

Razen teh je U. M. W. v Illinoisu spet razdeljena na dvoje. Veliki del Illinoiskih premogarjev je rebeliral proti Lewisovemu-Walkerjevemu sporazumu in na svoji "rank and file" konvenciji sklenil nadaljevanje boj za strmolagljivje obeh in reorganizacijo U. M. W.

Tudi na antracitu se jača opozicija proti Lewisu. Na nekem shodu v Illinoisu so rudarji Lewisa izživili, ki je napadel "rank and file" gibanje. Na konvenciji rudarjev na polih trdega premoga so se dogodili izredi, v katerih so padale bombe za solzenje. Bil jih je deležen tudi bivši "delavski" tajnik, zdaj senator, James J. Davis, ki je prišel na Lewisovo povabilo, da bi govoril delegatom. Lewis je na konvenciji zmagal s svojimi starimi metodami.

I. W. W. deluje med premogarji posebno v vzhodnem Kentucky. Organizatorji raznih unij in struj blatijo drug druga in hvalijo vsak svojo robo. Enotnost rudarjev proti nezgodnemu stanju bi bila krvavo potrebna, toda je ne bo še ta-

PROGRAM KONGRESA DEL.-SOC. INTERNACIONALE NA DUNAJU

Na kongresu delavsko-socialistične internacionale, ki se je vrnil prošli mesec na Dunaju, je bilo zastopanih 34 socialističnih in delavskih strank raznih dežel po svetu z okrog 600 delegatih. Otvoril ga je njen predsednik Emil Vandervelde, ki je dejal, da ako izbruhne vojna, se bo končala s civilno vojno in revolucijo.

Delegacije francoskih in nemških socialistov sta izjavili, da je njun program gojiti prijateljstvo obeh narodov. Dokler si ne bosta zaupala, ni pričakovati pomirjenja. Izjava solidarnosti francoskega in nemškega proletarijata je kongres sprejel z velikimi ovacijami.

Najvažnejši problem, ki ga ima delavstvo pred seboj, je borba proti militarizmu in nevarnosti vojne ter proti brezposelnosti. Internacionala ji bo posvetila vse svoje sile. O sklepih in razpravah na kongresu smo še poročali.

Diktatura v Argentini za-tira socialiste

Provizorični predsednik argentinske republike general Uriburu je spravil v ječo štiri vodilne socialiste in ustavil dva njihova lista. Aprila leta je pri volitvah v Buenos Airesu socialistična stranka pomnila svoje zastopstvo s 4 na 9, toda predsednik je sklical zbornice odgodil do novembra. Med prebivalstvom vladila velika nezadovoljnost.

George Bernard Shaw o svojih vtisih v Rusiji

Znani pisatelj in socialist George Bernard Shaw se izraža v intervjuju o svojem obisku v Rusiji zelo povoljno in prav, da je veliki sovjetski eksperiment vreden posnemanja.

Demonstracija proti vojni

Dne 2. avgusta so imeli socialisti v Berlinu demonstrativni shod proti militarizmu in vojni, katerega se je udeležilo do 35,000 oseb. Ene tovarne so se kmalu podale, druge pa misli prisiliti do dolgotrajne stavke na predajo.

VISOKI STROŠKI LEGALNE VOJNE PROTI CAPONEJU

Komedija v "preganjanju" Caponeja povzročila vladu čet milijona stroškov.

Nič manj kot Thomas Edison ali Charles Chaplin je amerišku ljudstvu znan Al Capone, takozvani "kralj" organiziranega kriminalstva v Chicagu. K bogastvu se je prikopal na račun prohibicije. "Postavljivni" judje so si ga izbrali za tretjo in po zaslugi zvezne vlade oziroma njenih distriktnih uradnikov bo Caponejeva karijera brzkone uničena. Obtožen je bil, da ni plačeval dohodninske davke. Zbiranje dohodka proti njemu stane Združenje države okrog četr milijona dolarjev, toda komedija ni še končana.

Ni čudno, ako ljudstvo ne more imeti spoštovanje v zakoni in v one, ki jih "protektirajo". Med varuh postavil jih je mnogo, ki niso nič manjši kriminalci kakor je Capone. V namenu, da obvarujejo sebe, bo njega vrgli preko plota.

Stavka krojačev v New Yorku ugodno poteka

Amalgamated Clothing Workers unija je koncem julija proglašila v New Yorku splošno stavko delavcev v tovarnah za moške obleke, katere se je udeležilo do 35,000 oseb. Ene tovarne so se kmalu podale, druge pa misli prisiliti do dolgotrajne stavke na predajo.

Nezadovanje rojstev v Nemčiji in Franciji

V Franciji so patriotje strahoma ugotavljali, da je število porodov po odstotkih v Nemčiji veliko višje nego v Franciji. Zdaj je padlo tudi v Nemčiji na isto nižino kakor v Franciji. Vzrok so mizerne razmere. V prošlem letu je bilo v Nemčiji 17.5 porodov na vsakih tisoč prebivalcev in v Franciji 18.1.

NAPETOST MED PREMOGARJI

Podražitev cigaret

Štiri največje tobačne firme v Zd. državah so zvišale spoznane cene cigaret in drugim tobačnim izdelkom. Skupale so druga drugo uničiti z oglašanjem na debelo, ki je trajalo dobro leto. Zdaj bodo tiste milijone, ki so jih dobili listi za oglase, plačali kadilci dvojno v obliki višjih cen.

Vrednost posestev v New

Yorku

Napetost med premogarji je v splošnem nespremenjena. Stavka je ponokod že strta, ne pa volja za odpor. Veliko rudarjev je tudi izprijet. Mnoge kompanije so postale naklonjene U. M. W., ker so boje, da ne bi na ruševinah konservativnega unionizma nastala radikalna unija, z katere ne bo mogoče igrati. Na sliki je množica premogarjev na shodu v Steubenville, O.

Glasovi iz Našega Gibanja

"Delavci danes in jutri"

Ivan Molek bo predaval v Canonsburgu.

Strabane, Pa. — V nedeljo 6. sept. bomo imeli v zapadni Penni redko priliko čuti predavatelja v pisatelja Ivana Moleka, gl. urednika "Prosvete". Predavanje je aranžirano pod avspicijo kluba št. 118 JSZ. Vršilo se bo v dvorani društva "Postojnska Jama" št. 138 SNPJ. Predmet:

"Delavci danes in jutri."

Potrebno je za vsakega delavca, da čuje tako predavanje in se poglobuje v probleme, ki so zanj življenskega pomena.

Ob tej priliki zapoje nekaj delavskih pesmi naš zbor "Ilijira".

Delavstvo v tej naselbini in v zapadni Pennsylvaniji je vabljeno, da pride na to predavanje. Prične se ob 2. popoldne.

To bo prvi Molekov nastop v tem delu države Pennsylvania.

John Terčelj, organizator kluba št. 118 JSZ.

Pristaši dvojne mene v kritiki

Piney Fork, O. — O dvojni meri mnogo pišejo. Dvojna mera pomeni, da si človek lasti zase drugačno pravico kakor pa bi jo dovolil drugim. Dvojna mera npr. je, če si moški zase lasti pravico imeti razmerje z drugimi ženskami, smatra pa za največji prestopek, ako bi storila isto tudi njegova žena. Kričači, ki prizadevajo uredništvo "Prosvete" velike neprilike s svojimi napadi, ob enem pa zahtevajo, da bi drugi ne smeli dobiti pravice odgovarjati in se braniti, verujejo v dvojno mero.

Na prošli vzhodno-ohijski konferenci JSZ. v Glencoe se je dobil rojak John Kravanja, ki je tako izrazilo pokazal, da je pristaš dvojne mere. Zdaj, ko imam čas, bom nekoliko opisal tisto afero. V zapisniku, katerega sem pisal, je bila samo omenjena. Naj ljudje zdaj izvedo bolj točno, kaj je bilo na stvari.

John Kravanja, ki ni naročnik "Proletarca" in ne član soc. stranke, kakor je sam poudarjal, je dobil besedo ter osred in z nedopustnimi izrazi kritiziral "Proletarca". Navajal je, da ni prav, ker "Proletar" najprvo povest priobči, potem pa jo izda v knjigi. "Kaj nam hoče knjiga, če pa smo njeni vsebino že čitali v listu," je dejal. Zgrajal se je posebno nad knjigo "Karl Marx", ki je izšla v založbi Prosvetne matice in je bila preje priobčevana v "Proletarcu". Dejal je, da je čital še v starem kraju. Kritiziral je prevod, češ, da je zanje, ter delal vtiš, kakor da ga je napravil urednik "Proletarca", ki je tudi zanič. Kako pa je mogel potem to knjigo čitati v starem kraju, kaj je bila tu prevedena?

Prijatelj John Kravanja se ni svinovice nikoli učil kakor se je jaz nisem v domovim, da jo boljše razume. Vzrok, da se mu je zdel prevod slab je, ker je skrbel knjigo bržkone čitati, pa je predmet zanj pretežak, da ga je

ni zapadel, krivdo pa je zvrzel na — prevod!

Johna Kravanja poznam še iz starega kraja. Rad čita povesti. Včasih pride v sitno razpoloženje, da kritizira, ne da bi vedel kaj in čemu. Tako je nam tratil čas ter povzročil nekaj mučnih trenotkov na prošli vzhodno-ohijski konferenci. — Škoda, da ni čul vseh odgovorov in še bolj škoda, ker se bi ga ne prijeli, da bi mu koristili.

On ve, da ni v starem kraju nikoli čital knjige o Karlju Marxu kakor jo je izdala Prosvetna matica.

Konstatiral je, da ni naročnik "Proletarca", toda dovolil si je pravico kritizirati ga, "ker izdaja povesti kakršne so ljudje že čitali".

"Proletar" je priobčil že mnogo povesti. Izmed teh je izšla v obliki knjige znamenita povest Upton Sinclairja "Jungle", zbirka ruskih povesti pod naslovom "Beg iz teme" in nekaj znanstvenih predavanj.

"Proletar" je priobčil precej originalnih povesti, katere ni ponatisnil v knjigah. In če bi jih, ne bi bilo v tem ničesar napačnega. Mnogim ta ali ona povest tako ugaja, da bi jo radi potem, ko so jo brali v listu, kupili še v knjigi. Kdor pa knjige noče, nima nikake pravice, da se bi togotil nad listom, ki jo izda.

John Kravanja verjame v pravilo dvojne mere. On je naročnik "Glas Naroda", v katerem čita povesti najrajše. Sund-romani so mu posebno všeč. "Glas Naroda" je ponatisnil že precej takih romanov v knjigah. John Kravanja jih je naročal, četudi jih je prej bral v listu. Toda to, kar dovoljuje "Glasu Naroda", prepoveduje z gražanjem in robantnjem "Proletarca".

"Glas Naroda" torej sme izdajati knjige. "Proletar" jih ne bi smel!

Sedaj "Proletar" priobčuje zgodovino delavskega gibanja na Slovenskem. Jaz sem knjigo dobil še od Antona Kristana in jo z zanimanjem prečital. Ako bi bil takih misli o "Proletarju" kakor John Kravanja, bi se zdaj moral na vso

Listu v podporo

VII. izkaz.

Girard, O.: John Kosin \$1, po 50c: Andrew Krvina in Anton Dobrovolec; Anton Dežman 30c, po 25c: John Rovan, John Krašovec in John Urbančič; Joseph Cikuta 20c, po 15c: Neimenovan in Frank Gantar, skupaj \$3.55 (poslal John Kosin).

Akron, O.: Frank Bavdek 70c, Joseph Jereb 50c, Leo Bregar 25c, po 15c: Louis Shober in Martin Bolka, skupaj \$1.75 (poslal Joe Snoy).

Indianapolis, Ind.: Louis Sasek \$1, Valentijn Stroj 50c, skupaj \$1.50 (poslal Frank Skufca).

Springfield, Ill.: John Goršek \$1. Darragh, Pa.: Andy Bertl \$1, (poslal Anton Zidanček).

Detroit, Mich.: Joseph Menton \$1, Joseph Kos 50c, skupaj \$1.50.

Point Marion, Pa.: Po 25c: Jacob Kotar, Jacob Oblak in Tony Zupančič, skupaj 75c, (poslal Tony Zupančič).

Willard, Wis.: Mike Kružl 60c, Rapson, Colo.: Blaž Strovas 50c.

Cleveland, O.: Frank Barlich 40c.

Nokomis, Ill.: Frank Kmet 35c.

La Salle, Ill.: J. Strel 25c; Anton Deržich 10c, skupaj 35c.

Seward, N. Y.: Frank Lipar 30c.

Chicago, Ill.: Neimenovan 25c.

Mullan, Idaho: Andrew Orzen 25c.

Skupaj v tem izkazu \$14.05. Prejšnji izkaz \$135.65. Skupaj \$149.70.

SLIKA FINANČNE KRIZE V NEMČIJI

V Nemčiji je prenehalo s poslovarjem nekaj bank, toda valic ogromni krize, v kateri se zdaj nahaja, so ljudje v bančnih polomih izgubili povprečno manj kakor pa v Zd. državah, kjer je samo v Chicagu in bližnji okolici propadlo nad 60 bank. Na sliki je množica vlagateljev v Berlinu, ki oblegajo Danatovo banko, katera je prenehala s poslovanjem. Vlada je obljubila garantirati vloge.

moč zgražati. Ker pa vem, da je več tisoč čitateljev, ki te zanimive knjige niso brali, in mnogo takih, ki jo bodo z zanimanjem čitali tudi drugič, me veseli, da gre tako čtivo med delavstvo v eni ali drugi obliki.

Enim ljudem je silno težko skriti mržnjenje, ki jih goje do delavskega lista in resničnega napredka. Prežeti predoskokov se radi izpostavlja blamiranju.

Tega nisem napisal, da bi Johna Kravanja žalil kakor je on nas na konferenci, nego da javnosti pokažem, kako je človek lahko v zmotah in krivicen ne da bi se tega zavedal.

Nace Žlembberger.

Sodruga Svoboda in Benson v Clevelandu

Cleveland, O. — Dne 26. julija je bil Gospodov dan in moj tudi. Njegov ukaz je počivati na njegovem dan. Pa nisem počival. S sinom sva šla po Waterlovo Rd. mimo Trebečeve čistilnice oblek. Kar pokuka Mrs. Trebec: "Kam pa? V Newburgu na socialistični piknik?"

"Da. Imate prostor za našo?"

"Seveda."

Frank je pripravil 'samodrč' in ga porinil iz "štale", pa smo združili po "Bullyardu", kakor pravljili naši ljudje East Boulevard.

Pri lesi nas ustavita financarja Jos. Jauch in Louis Zorker ter nas vprašata za pasoše. Ko smo se legitimirali, vstopimo v Ryback Grove, kjer smo dobili že mnogo članov kluba št. 27.

Brez njih bi bilo nekak žalostno. Aranžemo piknika so vodili na glavnem stanu Soc. Party of Ohio. Klub št. 27 bi bil stvar veliko boljše pripravil, ker ima mnogo prakse v takih stvareh.

Namen piknika je bil uradno prideti s kampanjo za jesenske volitve, ko bomo odločevali med koncilmanskimi kandidati. Eden teh je tudi Jos. Siskovich, ki kandidira v 4. distriktu. Radi tega namena je stranka pozvala dva govornika iz Wisconsina, namreč šerifa milwaukeejskega okraja Al Benson ter racinskega župana s. Wm. Svoboda. Na tako priveditev bi pričakovali več ljudi. Ampak živimo v Clevelandu. Rečeno je bilo, da nastopijo govorniki

ob 5. Začeli so v resnici pol Wilson in ker je povedal resnico o klanju, so ga obsoledili raz-

Prvi je bil predstavljen Jos. di "volejzdaje" in ga poslali v Martinek, urednik češkega soc. federalno kaznilnega.

O sebi je Benson dejal, da je Listy". Martinek je kandidat za norveškega pokolenja in da je koncilmana v II. distriktu. De-

jal je med drugim: "Čaka nas biznisu (prevoznik) in da je bil težko delo. Drugač je silno težko delo. Jaz se skoro bojim tudi on truck-driver.

med tiste ljudi v mestno hišo, Govoril je o akcijah soc. če se pomisli, kakšna je ta stranke v Wisconsinu, ki se druži. Dva koncilma (republikanca) sta prišla za omrež-

zadaj dobro utruje. Njena organizacijska kampanja je po-

je, eden pa je mrtev. Delati srednje čase koncentrirana na med takimi tipi je nemikavno, Kenosha, ki je važno industri-

zato apeliram, da pošljete v alno mesto. Treba je trdo in mestno zbornico z mano tudi vztrajno delati, pa so uspehi,

sodruge Siskoviča, Wohla in je dejal. Tudi nekaj fanatizma Willarda. — Depresija je tukaj ne škoduje.

Zupan Svoboda je najprej Tam dobivajo nezaposleni delavci, pojavlja Jenny Harvey, stranlavei zavarovalnik, tukaj pa kino tajnico, ki je dela na to,

nice, razen če gredo v krušno da sta on in Benson prišla na vrsto in čakajo na sandvič. Če ta piknik. (Sodružica Harvey

ne prej se bodo ljudje prebudi, kadar bodo želodci dovolj

S. Svoboda je nam povedal prazni. Zdaj še gre. — Imamo več dogodčin iz njegove volilne kampanje. Ima prodajalno

za stalno, kakor na Angleškem. za pohvali Jenny Harvey, stranlavei zavarovalnik, tukaj pa kino tajnico, ki je dela na to,

nice, razen če gredo v krušno da sta on in Benson prišla na vrsto in čakajo na sandvič. Če ta piknik. (Sodružica Harvey

ne prej se bodo ljudje prebudi, kadar bodo želodci dovolj

prazni. Zdaj še gre. — Imamo več dogodčin iz njegove volilne kampanje. Ima prodajalno

za stalno, kakor na Angleškem. za pohvali Jenny Harvey, stranlavei zavarovalnik, tukaj pa kino tajnico, ki je dela na to,

nice, razen če gredo v krušno da sta on in Benson prišla na vrsto in čakajo na sandvič. Če ta piknik. (Sodružica Harvey

ne prej se bodo ljudje prebudi, kadar bodo želodci dovolj

prazni. Zdaj še gre. — Imamo več dogodčin iz njegove volilne kampanje. Ima prodajalno

za stalno, kakor na Angleškem. za pohvali Jenny Harvey, stranlavei zavarovalnik, tukaj pa kino tajnico, ki je dela na to,

nice, razen če gredo v krušno da sta on in Benson prišla na vrsto in čakajo na sandvič. Če ta piknik. (Sodružica Harvey

ne prej se bodo ljudje prebudi, kadar bodo želodci dovolj

prazni. Zdaj še gre. — Imamo več dogodčin iz njegove volilne kampanje. Ima prodajalno

za stalno, kakor na Angleškem. za pohvali Jenny Harvey, stranlavei zavarovalnik, tukaj pa kino tajnico, ki je dela na to,

nice, razen če gredo v krušno da sta on in Benson prišla na vrsto in čakajo na sandvič. Če ta piknik. (Sodružica Harvey

ne prej se bodo ljudje prebudi, kadar bodo želodci dovolj

prazni. Zdaj še gre. — Imamo več dogodčin iz njegove volilne kampanje. Ima prodajalno

za stalno, kakor na Angleškem. za pohvali Jenny Harvey, stranlavei zavarovalnik, tukaj pa kino tajnico, ki je dela na to,

nice, razen če gredo v krušno da sta on in Benson prišla na vrsto in čakajo na sandvič. Če ta piknik. (Sodružica Harvey

ne prej se bodo ljudje prebudi, kadar bodo želodci dovolj

prazni. Zdaj še gre. — Imamo več dogodčin iz njegove volilne kampanje. Ima prodajalno

za stalno, kakor na Angleškem. za pohvali Jenny Harvey, stranlavei zavarovalnik, tukaj pa kino tajnico, ki je dela na to,

nice, razen če gredo v krušno da sta on in Benson prišla na vrsto in čakajo na sandvič. Če ta piknik. (Sodružica Harvey

ne prej se bodo ljudje prebudi, kadar bodo želodci dovolj

prazni. Zdaj še gre. — Imamo več dogodčin iz njegove volilne kampanje. Ima prodajalno

za stalno, kakor na Angleškem. za pohvali Jenny Harvey, stranlavei zavarovalnik, tukaj pa kino tajnico, ki je dela na to,

Z agitacije v Illinoisu in St. Louisu, Mo.

PISÉ ANTON VIČIĆ.

Zdaj pa v St. Louis, Mo., traj je naju Susinov sin Joseph sem rekel po končanem delu v vzel v avto in hajd na pot. O-biskali smo mnogo rojakov, toda uspeha nikakega. Nabrej, Susin, Kern in Mrs. Kern torej niso pretiravali, ko so izražali dvom v uspeh moje misije.

Povedali so mi, da se v Slovenskem domu vrši delničarska seja. Dan je zapravljen zastonj, morda bo tu kaj boljše, si mislim, in Nebrego me ovede tja. S sejo so že končali. Družba je bila zbrana pri bari v živahnem pomenku. Skušal sem jih pridobiti, da bi list naročili v Dom, a so odklonili. Tudi Prosvetne ne marajo v domu. Tone je napravil opazko: "Kaj pa 'Ave Marijo'?"

"Tudi te nočemo," se oglaši nekdo. "Nobenega lista v dom."

Nahajal sem se v naselbini, kjer je naše gibanje brez organizacije in brez kake veče morale opore. Noben izvod "Proletarca" ni prihajal sem. Kakor so mi pripovedovali, ima "Glas Naroda" tu 7 naročnikov, dnevnik "Prosveta" 10, bolj razširjen pa je "Ave Maria". V takem položaju pa nisem mogel naleteti na navdušeno oporo za razširjenje našega tiska. "Amerikanskega Slovence" nisem opazil nikjer. Koli ga prihaja sem, mi ni znano, ako sploh kaj.

Ni torej čudno, če so ljudje ob takih prilikah dali duške svojim neprijaznim dovitipom proti "Proletarcu". Storili so to pod vplivom delavskemu gibanju sovražne propagande, ne da bi se tega zavedali.

Delavski list zanje nič ne pomeni, ker niso imeli prilike, da se bi poučili o njegovi važnosti. Nekdo je v domu argumentiral, da je on vse kar kdo hoče. Voli le za dobrega človeka, pa naj bo demokrat ali republikanec. Po strankarstvu je sicer republikanec, glasuje pa tudi za demokrata, ako se mu kandidat dopade.

Ta pogovor, katerega sem se le malo udeleževal, pač pa več moj spremjevalec, je pretrgala pesem, "Zapojmo na glas, gimi Frances Pucel in Mrs.

Naš somišljenik je isto dobil dela.

Pomagal mi je kolikor je bil v njegovi moći in prevzel tudi zastopništvo. V nedeljo zju-

PROHIBICIJSKA FARSA

Suhakski agentja uničijo včas velika zaloge piva, kajpada kadar ga izvajajo. V Hobokenu, N. J., so pa našli 2,300 sodčkov. Vega so uničili. Nekdo si je ob tej priliki gasil v ozadju žejo s prepovedano pijsko.

se in par rojakov me je pova-tako soprog slednje, dalje Fr-bilo, naj jih obiščem.

Roseman, Jos. Susin itd. Dober Sla sva spet k J. Kernu, ka-vtis name je napravil Anton teremu sem povedal svoje do-Petrovich. Upam, da bo pri ak-zivljaje. "Pravil sem ti, da bo ciji za ustavnitev klubu mar-težko," je dejal. Ce dobi tri livo sodeloval, ker ima zmož-štiri naročnine v tem kraju, boš nosti. Somišljeniki, od vas pri-dobro opravil. Zapiši mene, Še par, pa boš družitev delavskemu gibanju in ustavnitev klub, ki bo naša poslo-jega društva SNPJ. Pri tem de-lu jo je zaločila bolezen. Upam, da kmalu okreva.

Rojak in tej naselbini se med seboj dobro razumejo, česar človek ne najde povsod. V marsikaterem kraju se pridno kiestijo — za prazen nič, četu-di vsi skupaj vedo, da je mnogo lepše živeti v slogu.

Vzhodno-ohijska konferenca soc. klubov in društev Prosvetne matic je na svojem prošlem zborovanju sklenila od-

dati lepo žepno uro imeniku

srečne umare. Kdo jo ima, se bo videlo na prihodnji konfrenči 20. sept.. Kdor ima te številke, je prošen, da naj stvar čimprej izravnava.

Z Antonom Nabregojem sva bila potem stalno na delu. Obi-skovala sva rojake ponovno, a

še ni kazalo na uspeh. Skoro bi bil že sam izgubil upanje, kar ni v moji naturi. Ledina je bila trda. Predno sem odšel,

sem imel na listi že lepo število novih naročnikov. Vztrajali smo in šlo je. Pomenki so po-stajali prijaznejši in zaupnejši.

Začeli smo se že poglabljati v vprašanje ustavnitev klubu in izprevidel, da so za uresničenje te ideje dani dobrivi pogoj. Pričakujem, da bosta za stvar agitirala posebno Nabregoj v Zed. državah.

Agitacija v St. Louisu me je

jako utrudila, ne le vsled tega ker je zahtevala več napora, nego tudi radi neznošne vroči-ne.

Hvalezen sem Josipu in Mary Kern, kjer sem bil vselej gostoljubno postrežen in pred odhodom sem bil zopet njen gost. Hvalo izrekam istotaku Louisu Susinu ter njegovemu si-nu in vsem, kateri so mi naklo-nili svojo gostoljubnost in so-delovanje.

V dnevih mojega bivanja v St. Louisu sva z A. Nabregojem se ob 9. dopoldne, da boste lahko v prosti naravi ves dan in že pozno v večer. Imeli bomo

primerno plesišče in dobro god-bo, da si bo vsakdo lahko pri-

zajdaj so zelo redki, veliko pa je

Hrvatov, Macedoncev, Poljakov, Rusov, Nemcev in drugih.

Industrija ne obratuje ali pa

zelo omejeno, že celih 18 mesecev.

Dela nikjer, pa ga delavci vendarle iščejo! Videl sem

trume brezposelnih Hrvatov,

se pomešal mednje in jih vpra-

ševal o tem in onem. Reveži so.

Povedal sem jim kdo sem in

kaj delam. Čudno, nobenega

sovrašča do "Proletarca" ni

bilo med njimi. Dasi jih nisem

sili — bilo bi brez smisla — so

mi zatrevali, da se bi naročili

na tak list samo če bi imeli nov-

cev. Obiskala sva nekaj uradnikov ter uradnic podpornih

društev. Vsi so nama bili pri-

pazni in povsod eno in isto

tarnanje o brezposelnosti in

bedi.

Dne 26. julija sem odpotoval

iz St. Louisa v Mascoutah, Ill.

Nabregoj me je spremil na po-

stajo. V Mascoutahu sem obi-

skal našega zaupnika Proletar-

ca John Biskarja, kjer sem se

okrepčal, nato pa sva napravila

nekaj obiskov. Ljudje so

brez zasluga v vzličju sva

dobili nekaj naročnin. Eni si-

cer delajo dva do tri dni na

meseč in zaslужijo do \$20 na

štiri tedne. Z J. Biskarjevo

družino sem se nato odpeljal

k Joe Klešniku v Freeburg.

Slovencem tam ni. Naročil pa

se je na list Jože in prenočil

sem pri njemu, drugi dan pa

me je njegov sin odpeljal nazaj

v St. Louis, od kjer sem

nadaljeval svojo pot z busom

proti Springfieldu.

V Springfieldu sem z John

Gorškom ml. in Kermeljem obi-

skal nekaj rojakov; ker pa

smo z njimi to naselbino že

prej dobro obdelali, liste naroč-

nikov to pot nismo povečali. Iz

Springfielda sem se napotil v

Lincoln, nato v Peorijo in okoli-

ter v La Salle in sosednje

naselbine. O teh več prihodnjih

SNOYEV OBISKI

V West Virginiji. —

Druge vesti

Piše JOSEPH SNOY.

Dne 26. julija sem obiskal na-selbino Windsor Heights v W. Virginiji. Leži visoko na hribu. Vsa stanovanja so last Windsor Power kompanije. Naših rojakov tu ni dosti. De-lajo v premogovniku prej omejeno držabe 3—4 dni na teden. So zelo napredni, vsi člani SNPJ. "Proletarec" je med njimi doma.

Öglasil sem se pri Viktorju Hribaru, toda družino sem do-bil v žalostnem razpoloženju. Ravno v tem času so namreč od-peljali starejšo hčerko Josephine v bolnišnico, kjer je bila operirana na slepiču. Naj še omenim, da je njena mati so-rodnica s. Antonia Gardna. Josephine je zelo agitirala za ustanovitev angleško poslujo-ge društva SNPJ. Pri tem delu jo je zaločila bolezen. Upam, da kmalu okreva.

Rojaki in tej naselbini se med seboj dobro razumejo, česar človek ne najde povsod. V marsikaterem kraju se pridno kiestijo — za prazen nič, četu-di vsi skupaj vedo, da je mnogo lepše živeti v slogu.

Rojaki in tej naselbini se med seboj dobro razumejo, česar človek ne najde povsod. V marsikaterem kraju se pridno kiestijo — za prazen nič, četu-di vsi skupaj vedo, da je mnogo lepše živeti v slogu.

Rojaki in tej naselbini se med seboj dobro razumejo, česar človek ne najde povsod. V marsikaterem kraju se pridno kiestijo — za prazen nič, četu-di vsi skupaj vedo, da je mnogo lepše živeti v slogu.

Rojaki in tej naselbini se med seboj dobro razumejo, česar človek ne najde povsod. V marsikaterem kraju se pridno kiestijo — za prazen nič, četu-di vsi skupaj vedo, da je mnogo lepše živeti v slogu.

Rojaki in tej naselbini se med seboj dobro razumejo, česar človek ne najde povsod. V marsikaterem kraju se pridno kiestijo — za prazen nič, četu-di vsi skupaj vedo, da je mnogo lepše živeti v slogu.

Rojaki in tej naselbini se med seboj dobro razumejo, česar človek ne najde povsod. V marsikaterem kraju se pridno kiestijo — za prazen nič, četu-di vsi skupaj vedo, da je mnogo lepše živeti v slogu.

Rojaki in tej naselbini se med seboj dobro razumejo, česar človek ne najde povsod. V marsikaterem kraju se pridno kiestijo — za prazen nič, četu-di vsi skupaj vedo, da je mnogo lepše živeti v slogu.

Rojaki in tej naselbini se med seboj dobro razumejo, česar človek ne najde povsod. V marsikaterem kraju se pridno kiestijo — za prazen nič, četu-di vsi skupaj vedo, da je mnogo lepše živeti v slogu.

Rojaki in tej naselbini se med seboj dobro razumejo, česar človek ne najde povsod. V marsikaterem kraju se pridno kiestijo — za prazen nič, četu-di vsi skupaj vedo, da je mnogo lepše živeti v slogu.

Rojaki in tej naselbini se med seboj dobro razumejo, česar človek ne najde povsod. V marsikaterem kraju se pridno kiestijo — za prazen nič, četu-di vsi skupaj vedo, da je mnogo lepše živeti v slogu.

Rojaki in tej naselbini se med seboj dobro razumejo, česar človek ne najde povsod. V marsikaterem kraju se pridno kiestijo — za prazen nič, četu-di vsi skupaj vedo, da je mnogo lepše živeti v slogu.

Rojaki in tej naselbini se med seboj dobro razumejo, česar človek ne najde povsod. V marsikaterem kraju se pridno kiestijo — za prazen nič, četu-di vsi skupaj vedo, da je mnogo lepše živeti v slogu.

Rojaki in tej naselbini se med seboj dobro razumejo, česar človek ne najde povsod. V marsikaterem kraju se pridno kiestijo — za prazen nič, četu-di vsi skupaj vedo, da je mnogo lepše živeti v slogu.

Rojaki in tej naselbini se med seboj dobro razumejo, česar človek ne najde povsod. V marsikaterem kraju se pridno kiestijo — za prazen nič, četu-di vsi skupaj vedo, da je mnogo lepše živeti v slogu.

Rojaki in tej naselbini se med seboj dobro razumejo, česar človek ne najde povsod. V marsikaterem kraju se pridno kiestijo — za prazen nič, četu-di vsi skupaj vedo, da je mnogo lepše živeti v slogu.

Rojaki in tej naselbini se med seboj dobro razumejo, česar človek ne najde povsod. V marsikaterem kraju se pridno kiestijo — za prazen nič, četu-di vsi skupaj vedo, da je mnogo lepše živeti v slogu.

Rojaki in tej naselbini se med seboj dobro razumejo, česar človek ne najde povsod. V marsikaterem kraju se pridno kiestijo — za prazen nič, četu-di vsi skupaj vedo, da je mnogo lepše živeti v slogu.

Rojaki in tej naselbini se med seboj dobro razumejo, česar človek ne najde povsod. V marsikaterem kraju se pridno kiestijo — za prazen nič, četu-di vsi skupaj vedo, da je mnogo lepše živeti v slogu.

Rojaki in tej naselbini se med seboj dobro razumejo, česar človek ne najde povsod. V marsikaterem kraju se pridno kiestijo — za prazen nič, četu-di vsi skupaj vedo, da je mnogo lepše živeti v slogu.

Rojaki in tej nasel

PROLETAREC

List za interese delavskega ljudstva.

Izhaja vsak četrtek.
Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba,
Chicago, Ill.

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

NAROČNINA za Zedinjeno državo in Kanado za celo leto \$3.00; na pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.—Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.—Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega teden.

PROLETAREC

Published every Thursday by the Yugoslav Workers' Publishing Co., Inc.
Established 1906.Editor Frank Zeitz
Business Manager Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States and Canada, One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.—Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

Address.

PROLETAREC

2639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Telephone: Rockwell 2864.

546

Lojalnosti v Italiji

Fašistični poglavarski Mussolini pravi, da ne bo z nikomur delil lojalnosti prebivalcev Italije. Papeževim ljudem je dejal, da naj se odločijo ali za zvestobo Piju, ali pa Italiji. In Italija kajpada je zdaj Mussolini. Mussolini zoper cerkev. Pripravljen je dati koncesije in jih je že dal, kakršnih ni imela še nikoli od kar obstoji zedinjena Italija. Ali v povračilo zahteva, da cerkev brezpogojno služi fašizmu. Papež pa bi rad tudi sam kaj veljal in zato si prizadeva, da ne bi zdrsnil na stopnjo navadnega pečata v rokah diktatorja, kakor se je primerilo italijanskemu kralju, ki ga ima Mussolini samo še za okrasek.

Zniževanje plač

V Zed. državah so znižali delavcem plače zato, ker so plače delavcev v Nemčiji, v Italiji, Angliji itd. tako nizke, da je ameriški industriji težko konkurrirati z evropskimi produkti.

Zdaj znižujejo v evropskih deželah delavcem plače, ker so jih znižali ameriškim delavcem, pa je Evropi silno težko konkurrirati z ameriškim produkтом.

Tako sem in tam, kakor val. Toda kdo bo kupoval, če delavcem plače znižajo do stopnje, na kateri ne bo česa več znižati? Že zdaj dela milijone ljudi za plačo, ki je to le po imenu, ne pa po vrednosti.

Alfonz se je "upokojil"

Bivši španski kralj Alfonzo je veliko upal od volitev v konstituanto, toda republikanske stranke so doble skoro vse mandate. Uvidel je, da se monarhija zdaj ne povrne. Mogoče kdaj pozneje, ako se bodo republikanske stranke prepriale med seboj in v svoji neslogi in pomanjkanju konstruktivnega programa izvajajo civilno vojno in anarhijo.

Bivši kralj upa, da se to zgodi. Toda on se ne bo več ukvarjal z nadami o povratku monarhije, zato se je formalno odpovedal prestolu in imenoval svojega tretjega sina Juana Burbonskega za prestolonaslednika. Don Juan je s tem dobil dostop na dvore in ker je čeden fant, bo zaposlen tudi z dvorjenjem gospodinjam, s katerimi pride skupaj v družbi debarne in druge aristokracije. Alfonzo pa bo užival "zasluženi" mir. Pravijo, da ima milijone, katere je vlagal v inozemstvu za take slučaje.

Alfonzova abdikacija je v resnici zadnje dejanje v tragikomediji burbonske-habsburške dinastije, ki je do nedavnina vladala Španiji in pred leti tudi več drugih držav v Evropi.

Pogoji za srečo v zakonu

En pogoji za srečo v družini je zadosten dohodek za vsakdanji kruh. Take sigurnosti pa je čezdale manj, in ne izgleda, da se kaj malu obrne na bolje. To je vzrok, da je bilo v prošlem letu v Zed. državah osem odstotkov manj porok, kakor pa leto prej. V prvi polovici tega leta so še bolj nazadovale. Mnogo družin pa se je razbilo vsed nastale mizerije. Število razporok je sorazmerno s številom porok naraslo.

Včasih je kapitalistična propaganda trdila, da bo socializem razbil družino. Res je, da ji bo socializem šele dal pogoje za srečno življenje, kakršnih pod kapitalizmom še nikoli ni imela in jih nikoli ne bo.

Kaj je razlika med članom in socialistom

Kdor pride enkrat do stopnje prepričanega socialističnega, ostane socialist do konca svojih dni, tudi ako zamenja socialistično s komunistično firmo. Kdor pa pravi—tudi jaz sem bil enkrat socialist, zdaj pa nisem več, in je pri tem monarhist ali klerikalec, ali demokrat, ali republikanec, varu druge in sebe. Bil je le član socialistične stranke, toda brez prepričanja. Človek brez prepričanja pa ne more biti socialist.

GNEZDA ZA POKVARJANJE MLADINE V AMERIŠKIH MESTIH

Zgodovina delavskega gibanja na Slovenskem

PRIREDIL ANTON KRISTAN

(Nadaljevanje.)

Proletarske zavesti ni bilo. Na Dunaju je sicer v l. 1834 in 1835 živel komunist Wilhelm Weitling, ali ni zapustil nikakih vidnih sledov. Brata Šestag, ki sta bila pozneje radi veleizdaje obsojena na smrt, pa tudi kmalu pomiloščena na 1 leto ozir. 8 mesecov ječe, sta pač občevala ž njim in bila sta tudi člana "Zvezde pravičnih". Med množicami pa ni bilo opaziti nikakega gibanja.

Dr. K. Renner piše (Zur politischen und sozialen Geschichte 1848—1870; na str. 49): "Svet kapitalizma je ves poln samih nasprostev. Veleburžažija je sodelovala v revoluciji l. 1848. Ko pa vidi, da se postavlja na svoje noge malomeščanstvo in proletarijat, revolucijo takoj izda. Vsak višji razred, ki bi mogel kaj izgubiti, se postavi takoj proti nižnjim, ki nimajo ničesar drugega izgubiti kot oklepajoče jih verige. Pri majski buni na Dunaju je bila še večina naroda na strani delavcev, ki so zahtevali splošno volilno pravico; v avgustu pa, ko se je naivno delavstvo počasi osamosvojilo glede lastnih koristi, začelo terjati tudi zase nekaj plodov skupne borbe, ko se je hotelo zagotoviti vsaj pred brezposelnostjo, so bili pripravljeni takoj velemeščani kakor malomeščani pomagati birokraciji in vojaštvu, da strelja puntarje. V oktobru pa je izdal velemeščan tudi malomeščana. Na koncu pa je seveda prevaril absolutizem buržuza. Tudi nacionalni bori se ni godilo drugače. Nemška buržažija je z veseljem sledila bojem v Pragi in je s silno radostjo pozdravila zmago nad Prago, dokler niso armade Radeckija, Jelačiča in Windischgraetzta premagale zgodovinskih narodov in seveda tudi potisnile državni narod v stran."

Cetudi se je po l. 1848 vrnilo malone vse v staro tir, ipak je bila Avstrija povsem nekaj drugega kot ona v predmaršni dobi.

Največji gospodarski razred tistih časov—kmetje so postali svobodni, oproščeni tlač in desetine, sodniška moč nad njima je bila odvzeta graščakom in podprejeni so bili državnim sodnikom. Šele sedaj je postal svobodna zasebna lastnina zemlje in posesti; šele odslej se more svobodno razvijati kapitalistično polje, pa tudi ono grajsčine, ki ni več gospoška, ampak le kapitalistična veleprodukcija pridelkov, živine in lesa.

Mačenščan je sicer še prav tako politično brezpraven kot prej, ali ni več meja, vojnici, ki so ga preje ovirale pri razvoju. Absolutizem je bil prisiljen, da je izvrzel gospodarski testament revolucije. Silvestrski patent ni le potrdil osvoboditve kmetov, marveč tudi je odstranil carinsko linijo med Avstrijo in Ogrsko, ki je doslej zadrževala gospodarski razvoj. L. 1859 pa je absolutistična birokracija uveljavila obrotni red in z njim svobodo obravnavanja in premikanja. Okovi cehov so odjenjali in pokazala se je i podjetnikom i delavcem prostra razvojna pot.

V revoluciji l. 1848 je preil seveda največ krvi proletarijat, delavsko ljudstvo delavnic in tovaren. Žel pa ni uspehov. Absolutizem, ki je sledil toliko obetajoči revolucionarni pomladi l. 1848 je vršil svojo misijo v službi kapitalističnih izkorisčevalcev, velike buržažije. Zgodovina ne dela skokov. Fevdalnemu plemstvu je bila dedinja buržažija. Za proletarijat še ni bila zrela doba.

Razvoj političnih dogodkov je šel svojo pot. Absolutistični režim je po 18 letih s svojo modrostjo skrahiral. Izguba Benečije, izgubljena vojna s Prusi, zmaga madžarske državne misli, kronanje Franca Josipa za ogrskega kralja 8. junija 1867 — vse to je skrajno neugodno vplivalo. V Avstriji je bilo vse skrajno ozljedljeno, zlasti pa Slovani. Vodja Staročehov, Rieger, je zahteval enakopravnost Čehov in Madžarov. Habsburgovci pa so videli v Nemštvu vodilno moč. Čehi so demonstrativno priredili znano prvo romanje v Moskvo l. 1867. Sprva so bili tudi Nemci nezadovoljni z nagodbo z Ogrsko. Ali dualizem je bil tu, in Nemci so prav kmalu razdelitev Avstrije in Ogrske proglašali za uspeh dveh zgodovinskih narodov, ki sta postala državna naroda.

(Dalje prihodnjic.)

Moč individualizma

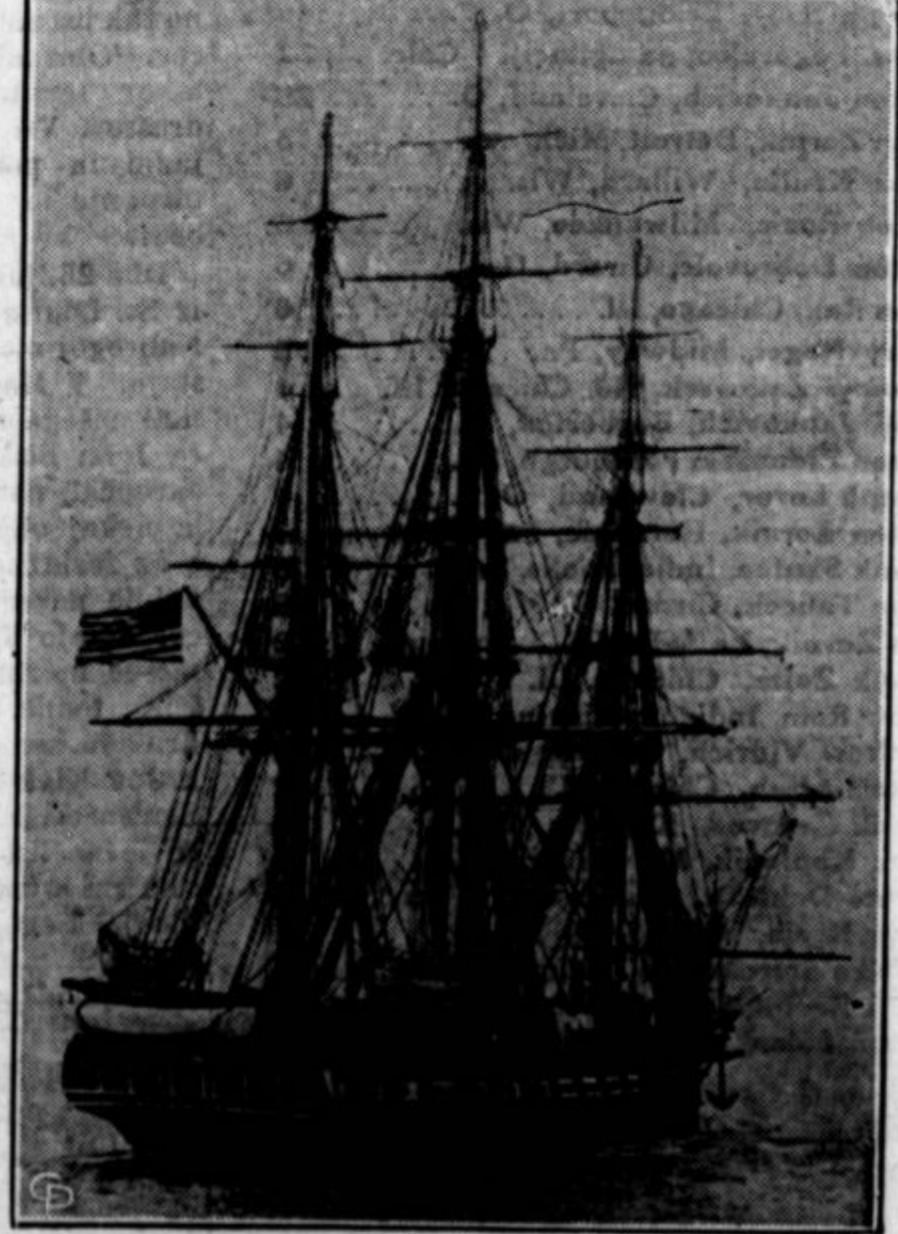
Kapitalizem obožuje individualizem. Sovači kolektivnost ter jo imenuje coklj na predku. Tudi ameriški delavci so se zelo navzeli tega nauka. Če bi si malo potrkali na čelo ter razmišljali, bi v par minutah sponzali, da z individualizmom delave nikamor ne pride. Njegova moč je samo v delavski organizaciji, ki mu bo priborila kolektivno posest produktivnih in distributivnih sredstev.

Tudi to je "napredek"

V državnih ječah v New Yorku je nad 6,000 jetnikov, ali največ v zgodovini države. Pa tudi zločinov se čezdalje več dogaja. To je slab napredek.

Ako bi bila družba bolj pametna, bi skušala odpraviti vzroke, ki vodijo v zločinstva. Zdaj vzroke pusti in polovi nekaj zločincev, seveda še ko prestopke že store in so jim z dragimi sodnimi procesi tudi dokazani.

ZARADI SENTIMENTALNOSTI

Old Ironsides, stara ameriška fregata Constitution, ki je tu na sliki, je edino "patriotične vrednosti". Poslavila se je v vojni l. 1812. Radi stareosti je bila obsojena razpadu, toda patriotska organizacija so začele zbirati penje med šolskimi otroci, kar je prineslo dovolj denarja za prenovitev ladje. Nad 80 odstotkov, pravzaprav nad 90 odstotkov materiala v prenovljeni fregati je novega, toda oblika je stara in jo bodo kot tako kazali ljudem.

IV. VUK:

Skozi okno vlaka

(Mimobežni vtisi in epizode z mojega potovanja.)

(Nadaljevanje).

"Spal? ... Pa tu, ko smo se vozili skozi tako zanimive kraje?"

"In tako strašne," je dočkal Ivan Krški. Videl sem se v njem res kavalir.

"Kakšne strašne," je vprašala.

"Prepadi, sami prepadi ... eden strašnejši od drugega."

"O škoda," je rekla. "Pa bi me poklicali. O, vi ste tudi ..."

Pa se je obrnila in šla v kupe. Slišali smo, ko je govorila.

"France, zakaj me nisi zbu-

dil?"

"Saj še ne izstopamo," je bil odgovor.

"Ali gospodje pravijo, da ste se vozili mimo lepih prepadov ... Jaz bi pa tako rada videla."

Spogledali smo se.

"Evo ti, ženske ... Lepih prepadov," se je nasmejal Zdravko.

"Saj jih jaz tudi nisem," je odgovoril France.

Kvartala sta namreč z Dr. J. ... in se za vse drugo nista zmenila. —

V postaji Konjice so naši obrazi pri vinu in slatini dobili zopet svojo naravno barvo. Kolenia so bila zopet trdna.

"Nazaj pa ne grem tod," je rekel Ivan Krški. Tudi Matevž in Zdravko sta bila istega mnenja, jaz pa tudi. Ivan Celjski je pa pristavljal, da če ne bo drugače, gre tudi nazaj, samo paš.

Drugi dan smo pa bili že drugačnega mnenja. Znamenje, koliko velja človekov kes.

Prvi četr prijaznega meseča je pokukaval izza oblakov. Okrog grmičja so poletavale kresnice in pozdravljale sami-ke, ki so se iskrile v grmovju.

Ozri sem se še enkrat na planino, sedaj v noči zavito in se spomnil cicerona iz Sarajevske.

"Nevarnost, to je slast in strast tukajšnjih ljudi. V njej uživajo prijetnost."

Ali sedaj smo tu. V Konjicah, na meji Bosne. Tod je leta 1446. moralno iz Bosne zbežati v Hercegovino 40.000 bogomilov na ukaz deželnega zbora bosanskega.

Tudi mi smo v Hercegovini. Utrujeni. Reakcija po strahu se je pojavila. Mišice so zaspalone. Po drugih kupejih so že zastrli luč in vsak spi, kakor se da. Nas pa je petero, a kupe je samo za štiri osebe. Ali zato smo Slovenci, brihtni ljudje. Sedeže položimo povprek, meki so divani, s krovčki nadomestno praznine ter položimo povprek kakor drva.

Spimo ...

Slišim v spanju. Os našega voza civili. Kakor da joče nekdo, civili. Sanja se mi v polu snu o mojih, dušah nekrščenih otrok ... Ne morejo v nebesa, v vice morajo in v nočeh letajo po zraku in prosijo krsta ... Hočem jih krstiti ... Dvigam roko, primem za steklenico in krstim:

"V imenu Boga Očeta in Sina in ..."

Dalje nisem mogel. Nekdo mi zbitje steklenico iz rok. "Hudič," se mi posveti v glavi. "Preprečiti hoče krst ubogim dušicam."

Ali tedaj me zбудi sunek v rebra.

"Noriš, kaj?"

Odprem oči. Os že vedno cviči.

"Nisem vas mogel, dušice ... Hudobec je vzel steklenico."

Ali mahoma se zavem. Po-

Park View Wet Wash Laundry Co.

FRANK GRILL, pred.

PRVA SLOVENSKA PRALNICA V CHICAGU
Naši vozniki pobirajo perilo po vsem mestu, Ciceru in Berwynu in davačajo čistega na dom.

TOČNA POSTREŽBA DELO JAMČENO.

Telefoni: Canal 7172-7173

Chicago, III.

1727-1731 W. 21st St.

STEVAN GALOGAŽA:

Agent-provokator

(Prevedel Mile Klopčič).

Dvigalo se je spuščalo z ropotom in civiljenje žage se je raztezalo v brezkončnost. Ni slišal. Njegov tovarš, Dragutin Beran, je ustavil svoje kladivo sredi zamaha in se obrnil. Sunil je Ivana:

— Tebe kliče.

Ivan je nekaj zamrimal in nadaljeval svoje delo. Dragutin se mu je nasmejal in rekel, da ima prav. Ali klic je bilo slišati vse modneje:

— Ivan!

To kliče poslovodja Ivana Novaka, poslovodja, ki ima glavo za razbijanje kamenja in mačje oči. Novak je delal dalje in se ni zmemnil. Sovražil je tega poslovodjo že od poprej kot stavkokaza. Z denunciacijami svojih delavskih tovaršev se je priril do poslovodje. Svojega sovraštva Novak pred njim ni kazal. Niti govoriti o njem ni maral. Dočim so se mnogi drugi delavci medsebojno utrujevali s psovjanjem poslovodje, je Novak molčal in delal. Ko so to opazili in ga vprašali za vzrok, je rekel

— Vprašanje, za katerega gre, ni ta poslovodja.

Kratko je odgovarjal, a njegove besede so bile zmerom težje od besede drugih. Njihove besede so bile frfotave in podobne ventilom, a Novakove so bile kot škrge. Čvrsto so držale, in mnogim je bilo skrivnost, kako to, da imajo njegove besede določeno mesto in jih je nemogoče prekladati. Postal je uganka ne le za poslovodjo in ravnatelje fabrike Antiča, marveč tudi za mnoge delavce, ki so delali z njim skupaj. Z njim je najmanj govoril Dragutin Beran, a ta ga je mogoče izmed vseh najbolj ljubil. Ta ga je tudi opozoril, da prihaja poslovodja.

— Novak?

— Izvolite?

— Kličem vas. Kaj ne slišite?

— Ne slišim.

Novega delavca imamo. Durta, stopi sem. On je dodeljen semkaj. Uvedite ga v delo. Tako. Ste razumeli?

Poslovodja se je obrnil in odšel. Videti je bilo, da je bil Beran razpoložen za intimnejši razgovor. Obrnil se je k Durti:

— Alo, tovarš, poprimi.

Novak je ostro pogledal Berana, in Beran je utihnil. Nadaljeval so delo, a nihče ni ničesar govoril. Durta je molčal in zamahoval. Ko je sirena žalostno zavilila, je nastala v fabriki tišina. Vse te fabriške sirenje imajo žalosten glas. Ne zato, da bi bil res žalosten, marveč ker človeka tisti hip še vse bolj zaskeli misel. Ko sta Novak in Beran odšla skozi vhod in se oddaljila od fabrike, je Novak obstal. Oči so mu žažeale kot dva oglja žerjavice:

— Paziti se je treba.

— Misliš?

— Niram dokazov, ali ... Pazi, evo ga ... Durta, kam?

— V Radnički Dol.*).

— Stanuješ tamkaj? Si oženjen?

— Nisem.

— Hajd, zdravo.

— Zdravo, sodrug.

Novak se je čudno namrgodil in zobje so se mu zablesketalii iz mrkega obraza:

— Si ga slišal? Kako mu sladko teče ta 'sodrug' ...

Dnevi so tekli. Kako tečejo dnevi mezdnih delavcev, to je že dobro znano. Tega zdaj ne bom opisoval. Ne zato, ker to ne bi spadelo sem, marveč zato, ker vedo to prav dobro tudi brez mene tisti, ki se jih to tiče. Oni vedo to bolje od mene, a čemu bi pisal za tiste, ki se jim dobro godi? Da bi pri njih izzival sentimentalnost? Ali da se jim izmislil primer dobrega stila? Zaradi artistične upravank?

Nekega jutra je stala pred fabriko ogromna množica delavcev. Ko se je Novak bližil množici, je vse jasneje slišal vik in razpljene vzklike. Durta je imel glavno besedo. S svojimi besedami je vlekel Berana vedno bolj iz molčenosti. Novak je šele sedaj opazil, da ima Durta oči, ki igrajo bolj kot kogarkoli oči, in da ima svoje plave lase na prečo. Med govorom neprestano maha z rokami in prav nobene zvezze ni med temi kretnjami in njegovimi besedami. Durta je kričal:

— Jaz pa vam pravim, da je to najhujša fabrika od vseh, kjer sem do zdaj delal.

— Jaaneje! pravi Beran in se mu smeje v lice.

Tebi ni nič jasno in vse bi rad, da se ti obesi na nos. Evo ti: videti je, kot bi tu delalo dve sto volov, ne pa dve sto delavcev.

Gorje vas ubija, vse nas izkorisčajo do kože, a nikogar ni, ki bi začel borbo za boljše življene ...

— Saj smo, pa veš, kaj je bilo, ze je oglašil nekdo.

— Vem, kaj je bilo. A prenehati se ne sme.

— Kar začni! so zakričali mnogi glasovi.

— Sodrugi, je dvignil Durta svoj glas.

Danes, ko je delavski razred ...

*) Delavski dol — predmestna, delavska naselbina.

Stoj! je zagrmel Beran. Vse vemo. Vse to vedo na vsej zemeljski obli. Rad imaš govor, kakor je videti ...

— Jaz, sodrugi, mislim ...

Novak se je preril:

— Potrpi no malo. Ne vem, kaj misliš, ali če misliš dobro, zakaj potem tako mnogo blebečeš?

— Strahopete! je kriknil Durta, a glas mu je zazvenel prazno. Misliš, da se tudi jaz bojim, kot se bojiš ti?

Novaku so zažarele oči v čudnem blesku. Ves je nabreknil od ene same težke besede, a je ni izrekel. Zadržal jo je in mirno odgovoril:

— Ne gre zdaj za to, sodrugi, kdo je strahopete. Rekel sem samo, da si v besedah preveč pogumen. In za tvoj posel je to precej ... Nekam mud se ti, kakor da bi bila ta borba, o kateri govorиш, tvoj osebni posel ...

Ničesar niso vedeli, a vsi so čutili, da ta čas med Novakom in Durto nekaj ni v redu. Oba sta govorila domače a vsem se je zdelelo, kakor da govor vsakod od njiju drug jezik.

Novak je delal mirno, z ognjem v očeh. Durta se je dajal zdaj s tem zdaj z onim, npravil je v fabriki celo zmedo in nervo. Mnogi so potem prihajali k Novaku in zahvalili od njega, naj pove svoje. Novak je molčal in delal, sikajoč skozi zobe počasi: "Jaz nisem za Durtov borbo."

Ko so delavci naslednjega dne odhajali počni domov skozi snežno burjo, je Novaka razgreval nekak ogenj. Potegnil je Berana v stran:

— Pojd k mojim domov in reci, da bom prisel nočo nekoličko kesame.

— Kam greš?

— Ne izprašuj, stori, kar sem ti rekel.

Ivan je odšel nekam v noč. Razmišljal je spotoma o štrajku, ki je bil v fabriki pred šestimi leti. Pripravljen ni bil, pa je propadel, in delodajalc se pritisnil še močneje. Prišlo je do spadov. Njega so aretirali. Odvedeli ga je špijon Pužar Tisti s klučastim nosom in veliko brizgatino na desnem laktu. Tri dni zapora. Zashičan in izpuščen. Ničesar ni zakril. Dobro se spominja: takrat je bila prav taka zima kot zdaj. Za časa štrajka je govoril ognjene govore, svoj kje je gnetel v besede, in besede so žgale kot žerjavica. Potem se je populoma izpremenil. Nič več ni gnetel krv v besede, marveč v dejanja. A kadar govorijo dejanja, tedaj so besede redke in nagle. Fabriški direktor Antič je pogosto vpraševal poslovodjo: "Kaj počne tisti kriča?" in ni bil prav nič zadovoljen, ko je slišal, da ta kriča mirno dela in ničesar ne govorí. Če kdo nima čiste vesti, potem je molčanje znak, da je ta vest dobro vidna. Ker ni šlo samo za Antiča, je bilo molčanje globlje, kot pa je to mislil gospod direktor. Hladnokrvnost in odločnost sta postali Novakovih dobrih lastnosti po vseh izkušnjah, ki jih je bil doživel. Dolgo časa je bil pod nadzorom konfidenta-poslovodje, a niso ničesar izvohali. Novak je molčal in videti je bilo, kot bi bil Novak prenehal misliti o vseh stvareh. O tem, kaj misli do dna in kaj stvarno dela, je redkokdaj govoril. Niti svoji ženi, Nikolici! Če je človek pošten in pametni, ga teperi vedno zlosti. A če je še pametnejši, potem nezaželeno uho ni nevarno: nezaželeno je, ker še pametnejši ne nosi srca svojega na razstave. Tako je pogosto prišlo do prepira z ženo. To je bilo zelo smešno:

— Zakaj si prisel tako pozno?

— Bil sem v krčmi.

— Si pil?

— Da.

— S kom si bil?

— Sam.

Zena se je jezila, on se je smejal. Ni bil on v krčmi! Razen tega, takle Novak se ne opije. Ničesar ni razlagal. A nekega dne je postal žena ljubosumna. Tega Novak ni moral in to niso dobre stvari. A ji je rekel, naj ga nikoli več ne vpraša, kaj takega, če želi, da ji ostane dober in zvest mož. Nikoli več ga ni vprašala. Namesto teh razgovorov, sta se pogovarjala o drugih zadevah. Žena se mu je tedaj še bolj približala, postal mu je več kot žena: prijatelj in sodrug. Slutila je, ali izplaševala ni ničesar, če se je kdaj zakesnil. On tega ni moral. To niso družinske zadeve. A ena sama beseda je včasi hujša od meča.

Kaj je mar Novak njo puščal v temi? Tega ne. Dolgo je z njo govoril o stvareh, ob katere se je žena vsak dan spotikal. Delal je to od tistega dne, ko je prenehal biti služkinja pri nekem profesorju. Otirajoč snežinke z obrvi se je spomnil tistega časa, ko je žena delala in stanovala v "sobi za služkinjo". Nekega dne je slučajno rekla Novaku:

— Sobica je tesna in brez peči.

— In potem?

— Kaj potem?

— Anka ni mislila dalje. Novak ji je daljšal pogled in razširil zavest. Razlagal ji je, da ni dovolj reči, da je sobica tesna in brez peči.

— Saj smo, pa veš, kaj je bilo, ze je oglašil nekdo.

— Vem, kaj je bilo. A prenehati se ne sme.

— Kar začni! so zakričali mnogi glasovi.

— Sodrugi, je dvignil Durta svoj glas.

Danes, ko je delavski razred ...

*) Delavski dol — predmestna, delavska naselbina.

Ako se vam zdi Proletarec vreden, da ga ljudje čitajo, ga jim priporočimo.

(Konec prihodnjih.)

Ako se vam zdi Proletarec vreden, da ga ljudje čitajo, ga jim priporočimo.

AKCIJA ZA BREZPOSELNE V DETROITU

tu iz naselbin Waukegan, North Chicago, Milwaukee, Sheboygan, Chicago, Kenosha, Racine in drugih na manifestacijsko zborovanje na katerem nastopajo slovenski, hrvaški in angleški govorniki. Povabljeni sta pesnika zborna "Naprej" in "Sava". Imeli bomo razne igre, plesalci pa bo igrali pravvosten orkester.

Vstopnice so razposlane in se dobre pri članih klubov in somišljenikih v vseh imenovanih naselbinah. To bo prva skupna prireditev te vrste pod okriljem okrožne Prosvetne matic. Vse naselbine, ki sodelujejo v nji, so obljubile sodelovati z čimvečji uspeh, najbolj pa seveda še v Waukeganu-North Chicagu.

Pazite na naša nadaljnja sporočila o sporednu in drugem. Naselbina pa apeliramo, da aranžirate skupna potovanja bodisi z avtobusi ali z električno železnico. V tem slučaju boste v stanju dobiti vozino po zelo znižanih cenah.—P. O.

Priredbe klubov J. S. Z. in drugih soc. organizacij

AUGUST

GIRARD, O. — Piknik kluba it. 222 JSZ dne 8. avgusta na običajnem pikničkem prostoru.

CHICAGO, ILL — Moon-light piknik soc. pov. zborna "Sava" v soboto 15. avgusta na Keglovem vrtu v Willow Springs.

BARBERTON, O. — Piknik kluba it. 232 JSZ v nedeljo 16. avgusta na Lavkovski farmi.

DETROIT, MICH. — Piknik kluba it. 114 v nedeljo 16. avgusta na Travnikarjevi farmi.

PARKHILL, Pa. — Velik piknik in shod kluba it. 28 JSZ v nedeljo 23. avgusta na pikničkem prostoru na Parkhillu.

SEPTEMBER

STRABANE, PA. — Predavanje v klubu it. 118 JSZ v nedeljo 6. sept. v dvorani dr. it. 138 SNPJ. Predaval Ivan Molak.

NEWBURGH, O. — Priredba klubu it. 28 JSZ v nedeljo 6. sept. v delavski dvorani. Sodelujeta pesnika "Zarja" in "Cvet".

WAUKEGAN, ILL — V nedeljo 6. septembra velik izlet slovenskega in drugega jugoslovanskega delavstva pod pokroviteljstvom soci. klubov in društva Prosvetne matic, spadajočih v wisconsinsko-illinoisko Konferenco JSZ.

BRIDGEPORT, O. — Konferenca JSZ v nedeljo 20. sept. v društveni dvorani.

Joseph Snay, tajnik Konference. — Frank Matko, Louis Gorenc, Matt Tusek, John Merzel, Valentin Kobler, Frank Blatnik, Nace Zlembberger, odorniki.

OKTOBER

CHICAGO, ILL — Dramski predstava kluba it. 1 v nedeljo 25. oktobra v dvorani ČSPS.

NOVEMBER

COLLINWOOD, O. — V nedeljo 1. nov. varijetni program in plesna zabava kluba it. 49 v SDD.

CLEVELAND, O. — Petnatletnica pesnika zborna "Zarja", odsek klubu it. 27 JSZ, na Zahvalni dan 26. novembra, zdržena s koncertom.

CHICAGO, ILL — Koncert "Save" v nedeljo 29. nov., dvorana ČSPS.

DECEMBER

CHICAGO, ILL — Dne 31. dec. Silvestrova zabava kluba it. 1 v Lawndale Masonic Temple.

(Tajniku klubov precimo, da nam sporoča datumno zgodilo prizadetje, da jih uvredimo v ta čas.)

Naša

Zrcalo civilizacije

Milwaukee, Wis. — Popravje je bila naša "boljša" družba, ko so pred nekaj dnevi nashi veliko družino, sedem otrok in mater, napol mrtve od lakte v bornem stanovanju na južni strani mesta. Deček je parni kasneje umrl; zanj ni bilo pomoči; drobno telesce je podleglo strašni lakoti. Farizeji so zavijali oči in se zgražali. Mož, priden, pošten delavec je delal po dolgi brezposelnosti samo po par dni in tednu. Ker je "delal" so mu odpovedali javno podporo. V hiši lakota. Uknjižba na hiši potekla, da ni bila več last družine. Farizeji je bilo poštene sram, pa so skušali najti strup v truplu mrtvega dečka, toda ni jih uspelo. Ostali otroci in mati polagoma okrevajo. Krmili so jih s tem, da so jim ubrizgavali serum v telesa, ker se stradani želodec ni mogel prenašati nobene hrane.

Nekaj dni kasneje so časopisi priobčili sliko druge sestrade družine, ki je dospela v mesto iz Arkansa. Mati in trije mali otroci; iskali so bogato sorodnico, ki živi nekje v mestu, katera pa se ni oglašila. — Policija je tudi "ni mogla" najti. Slike teh sestradih otrok so me spominjale na slike otrok izza časa strašne lakote v Rusiji, ko je suša uničila cele pokrajine in ko je umrlo milijone ljudi od lakote. Kako so se takrat patentirani Američani trkali na prsa, češ, poglejte nas, ki smo siti...

In v našem pobožnem mestu se je izdalo zadnja leta več ko 10 milijonov dolarjev za nove cerkev in samostane...

Mesečnik "The Nation" je priobčil strašne podrobnosti o razmerah med premogarji v Penni. Tisoče ljudi strada, otroci pa umirajo lakote. Slične in še strašnejše razmere vladajo v West Virginiji, Kentuckyju in drugod. Javnost se zgraža, liberalni časopisi prinašajo dolge članke, toda pomoči od nikoder.

Znanec, ki potuje kot glavni zastopnik velike korporacije križem države mi je pripovedoval te dni o svojih doživljajih na zadnjem potovanju: "Ceste, posebno po južnih državah so polne sestradih, obupnih in razcapnih beguncov. Farmarji, delavci, celo mali trgovci bezijo v druge kraje, samo, da najdejo povsod isto bedo. Dolge vrste starih Fordov sem srečal; otroci in žene so stali za cesto in beračili za košček kruha. V cestnih jarkih vidiš stare neizmerne pokrajine za nasejovanje in položila temelj silni službo in katerih lastniki so ni, novi industriji v teh krajih nadaljevali svojo krijevo pot. Ta železnična vozvezala s strane. Velike skupine ljudi naj-ski programe, jezovi, cestami dež zvečer ob cestah, kjer prenočujejo. Nekateri lovijo ribe, ne kraje, ki so polni neizmerenih skušajo ustreliti kako direktna bogatstva. In v desetih vročino, zopet drugi prosačijo letih bo v sovjetski Rusiji nase-pri turistih in farmarjih. Po-vsod vidi človek zapuščene farme, napol podtrpa poslopja, po-vsod obup in grozno bedo. Farmarjem se ponujejo mladi črni moški in tudi ženske za de-lo samo za hrano, toda tudi ško "udobnost" naj se je prid-pod takimi pogoji jih ne more-

jo sprejeti. V žitnih pokrajnah, kjer so poprej ob žetvah plačali po tri dolarje na dan, plačujejo sedaj po 50 centov in le bogatejši farmarji si morejo dovoliti plačano pomoč. Pšenica po 35 centov bušelj ne plača niti za delo. Leta 1912 sem bil sam pri takem delu, pa so farmarji kričali, ker je bila pšenica samo po 90c bušel. Biljoni bušljev pšenice preveč, toda tisoči stradajo...

Z veliko naslado so poročali razni buržoazni časopisi o spremembih glede plačevanja delavcev v Rusiji. Z velikim zadovoljstvom so pisali, čes. Rusija se vrača k kapitalističnemu sistemu. Kako smešno! Sovjetska vlada se ravna po izkušnjah in uvaja reforme. Celo nasprotniki priznavajo tej vlad, da izvaja ostro samokritiko in popravi vsako storjeno napako. Ako se sedaj plača delavec po njih zmožnosti in znaju je to naravno; ako je bilo to poprej drugače, so pač to zahtevalo gotove razmere, ali pa je bila temu kriva prevelika mera idealizma. Sicer pa lahko gospoda mirno spi — Rusija se ne vrača h kapitalističnemu sistemu, spreminja pa svojo takto razmeram in okreščinam primerno. Ker je petletni načrt že skoro izveden, je to pač povzročilo velike spremembe na ekonomskem polju.

Dotični, ki so pred desetimi leti sklepčno obsojali pre-rokovana glede silnega go-spodarskega dviganja sovjetske Rusije, še vedno trpi na slični bolezni, dasi so skoro vsi ameriški časopisi polni člankov v katerih se izraža neomejeno priznanje velikih uspehov, katera se je doseglo v teh kratkih letih. Posebno so ti skeptiki smešni, kadar se piše o naseljevanju v delavsko državo. Vendar pa se to naseljevanje dviga v vsakem dnevu. Onim 15,000 ameriških delavcev, ki so že odpotovali v Rusijo, se pridružuje vsak teden stotin drugih. Aptorg korporacija

V začetku julija to leto je objavila uprava čikaške Civic opera kompanije finančni report, iz katerega je razvidno, da je napravila v prošli sezoni opernih predstav, ki trajala 13 tednov, \$1,079,473 deficit. Okrog pol milijona ga pokrije subvencija, za ostalo polovico pa bo družba iskala druge vire.

Njeni stroški v prošli sezoni so bili \$2,573,434.21, dohodki pa \$1,493,961.

Njene predstave je posetilo 208,077 ljudi, ali skor 100,000 manj kakor v prejšnjem letu. Vseh predstav je bilo 89. Vsa-ke se je udeležilo povprečno 2,338 oseb, leto poprej pa skor-ti tisoč oseb več. Gledališče

PLAMENI 60 ČEVLJEV VISOKO

V Mount Pleasant, Mich., se je vrgal oljni vrelec, ki je povzročil ne le gromoto škodo nego vzel nad deset življenj. Več delavcev je dobito težke opinke.

ti stalno sedemurno, kasneje pa šesturno delo, preskrbljeno stvar, kdor hoče živeti prost črni sil in nazadnjašča, jazz in vseh drugih "dobrot" kapitalističnega sistema, pa naj nišči na izseljevanje.

Kadar bo Rusija na vrhuncu svoje produktivnosti, bodo delavci delali po štiri ure na dan, delali bodo, da bodo živel, ne pa živel zato, da delajo — za druge. Tako je pisala te dni Moskovska Pravda.

Spartak.**Draga opera. Milijon defi-cita pri 89. predstavah**

V začetku julija to leto je objavila uprava čikaške Civic opera kompanije finančni report, iz katerega je razvidno, da je napravila v prošli sezoni opernih predstav, ki trajala 13 tednov, \$1,079,473 deficit. Okrog pol milijona ga pokrije subvencija, za ostalo polovico pa bo družba iskala druge vire.

Njeni stroški v prošli sezoni so bili \$2,573,434.21, dohodki pa \$1,493,961.

Njene predstave je posetilo 208,077 ljudi, ali skor 100,000 manj kakor v prejšnjem letu. Vseh predstav je bilo 89. Vsa-ke se je udeležilo povprečno 2,338 oseb, leto poprej pa skor-ti tisoč oseb več. Gledališče

ALI IMATE KLUB J. S. Z.?

Ako v vaši naselbini še nimate socialističnega kluba, je potrebno, da ga čimprej ustanovite.

THE MILWAUKEE LEADER

The only English Socialist Daily in America
540 W. Juneau Ave. Milwaukee, Wis.

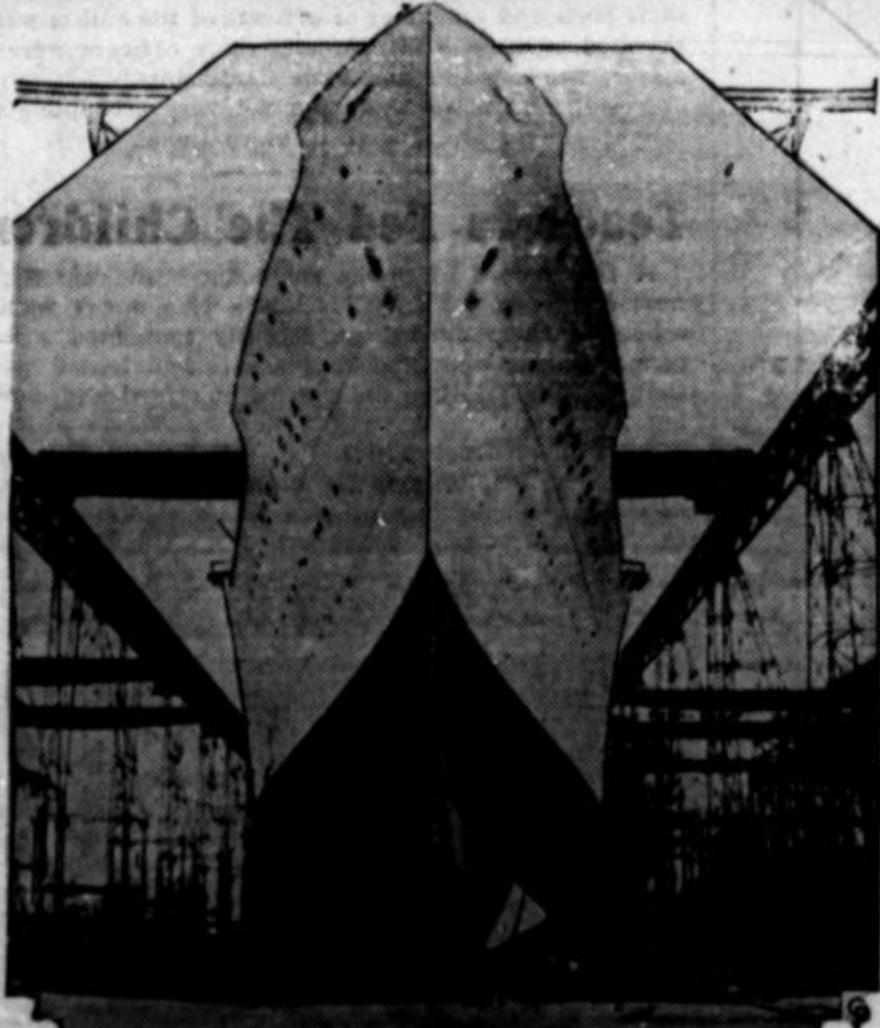
SUBSCRIPTION RATES:

One year \$6.00—Six months \$3.00—Three Months 1.50

Sodružni in sodružice!

Zdaj, ko so delavci sami spoznali, da so jih kapitalistični politiki republikanske in demokratske stranke varali, imate priliko, da agitirate za jačanje svoje stranke toliko uspešnejše.

Ustanovite klube JSZ. povsod kjer jih še ni in pojačajte obstoječe.

NOVA LADJE SPUŠČENA V VODO

V ladjedelnici v Quincy, Mass., so spustili v vodo novo ladjo "Marine", ki bo služila prometu na Pacificščinem oceanu.

Reports and Comments**SIDEWALKS OF DETROIT**

By HERMAN RUGEL

During the summer season, attendance at meetings falls of quite a bit. It is a difficult task to induce a young boy or girl to attend when there are so many other places to go where it is much cooler and enjoy more fun. Perhaps in the future, as the group grows older and more experienced, there will be more interest taken in the welfare of life. Money, too, takes a leading part, it is scarce now and promises to be more so in time to come.

One new member was admitted at the last English Division meeting of branch No. 114 JSF, namely, Mathew Klarich, Jr. He was more of less a volunteer, needing no one to coax him to join. It is members of this type that we need. One that knows why he joins and why it is necessary to familiarize himself with the working class movement.

We invite and urge elder comrades to attend our meetings. When a group of young folks get together at such occasion it often turns to be an unsuccessful meeting. But with your presence, more serious thinking will be done and you can become more familiar on how meetings are held in English.

Petitions for Unemployment Insurance are being circulated by the Socialist Party of Michigan. One Tom Mooney issued a statement hundred thousand signatures must be through his Defense Committee. The obtained within one year so that it statement is as follows:

"On this, the fifteenth anniversary of my imprisonment, I extend my thanks to the many thousands of people in these United States and throughout the civilized world who have expressed faith in my innocence and assisted in the movement to bring about an unconditional pardon.

"The knowledge that people of all walks of life have cooperated with my Defense Committee to keep the Mooney case alive in the public mind has made my unjust imprisonment easier to endure.

"Small wonder that so many people

of my incarceration, I wonder how many more such anniversaries will the world charge against the State of California?

"Let it be remembered that my fifteen years of unjust imprisonment signify fifteen years of reproach for California. I call upon those who believe in human freedom and that better world based on the brotherhood of man to continue their determined and persistent agitation throughout the country. Especially do I call upon the workers of the United States to voice a strong and insistent demand for a prompt pardon."

Roster of English Divisions of Branches JSF.

Branch No. 1, Chicago, Ill. — Secretary John Rak, 3639 W. 26th St. Meets every second Thursday of the month at the lower SNPJ Hall.

Branch No. 5, Johnstown, Pa. — Secretary Frances Langerholc, 518 Linden Ave. Meets every fourth Thursday of the month at the Franklin Boro Hall.

Branch No. 27, Cleveland Ohio. — Secretary Rose Sumrada, 1261 E. 59th St. Meets every second Thursday of the month at the SND on St. Clair Ave.

Branch No. 37 Milwaukee, Wis. — John Obluck, 722 W. Washington St. Meets every second and fourth Friday of the month at the S. S. Turn Hall.

Branch No. 114 Detroit, Mich. — Secretary Agnes Obluck, 8683 Sherwood Ave. Meets every second Friday of the month at 116 W. 6 Mile Rd.

All secretaries are asked to report any changes of officers and meeting dates.

If a pound of radium is now worth \$33,700,000, think what an ounce of prevention must be worth.

TO LEARN ABOUT PRESENT SOCIAL PROBLEMS READ**UNEMPLOYMENT AND ITS REMEDIES**

By HARRY W. LAIDLER

104 pages price 15c

Socialism

WHAT IT IS AND HOW TO GET IT By OSCAR AMERINGER

32 pages price 10c

The A B C of Socialism

By FRED HENDERSON

16 pages price 10c

One Billion Wild Horses

By STUART CHASE

24 pages price 10c

Literature agents!

Send for the quantity prices.

SOCIALIST PARTY OF AMERICA

2653 Washington Blvd. Chicago, Ill.

PROLETAREC

NO. 1247.

Published Weekly at 3839 W. 26th St.

CHICAGO, ILL., AUGUST 6, 1931

Telephone: Rockwell 2864.

VOL. XXVI.

A Real Program

The individualism of capitalism takes no consideration of the needs and welfare of people. Owners are permitted to use their wealth as best suits their selfish purposes without regard for the lives of the great mass of people. And, very regrettably, the great mass of people have neither an understanding of the cause of their plight nor a program for rescuing the world from the chaos into which it many momentarily plunge.

What the working masses of the world need is not an organization which will enable them to exist in poverty and idleness but a program which will abolish poverty and enable men and women to enjoy the fruits of their industry.

Socialism offers such a program, but rather than unite for Socialism, most people appear determined to hang on to the capitalist system until the cataclysm which now hovers over Europe engulfs the entire world.

It is difficult to exaggerate the possibilities of misery which menace mankind as a result of its stubborn resistance to that social change from individualism to co-operation which Socialists have been advocating.

—Reading Labor Advocate.

"Working, Working All The Time"

That's what a young girl waitress said when taken to a middle western hospital after an attempt to deprive herself of life. "Just working, working, working all the time!" Brief as it was, her explanation was terribly expressive.

Back of it there is clearly evident the dreadful monotony that falls over some jobs. One can picture the endless succession of days that were exactly alike; days of hard work, unpleasant living conditions and insufficient recreation. When the sameness of "working, working all the time" can drive an attractive young girl to suicide one gets a damning picture of the lives which some wage earners in modern cities have to live.

There are those who are "working, working, working all the time", for a bare living; and then there are those who have no work, but are plodding, plodding, plodding all the time, looking for a chance to earn a bare living.

Do we need Socialism?

—The Milwaukee Leader.

A Warning of Coming Winter

The Russell Sage foundation has just finished an unemployment survey of New Haven, Conn., showing that 12,000 persons, or 18 per cent of those able and willing to work are unemployed.

That is more than twice the number of jobless workers found in April, 1930, by the federal unemployment census.

Surely, such a report should shock the authorities of this country into prompt and vigorous action to prepare for the coming of winter.

Making all possible allowances, unemployment is clearly much worse than it was at this time last year, and there is no chance of improvement before another spring. Instead of 6,000,000 jobless workers, as last winter, the chances are that the country must care for 7,000,000 or 8,000,000 through the cold season. Savings are exhausted. Private charity is tired out. State and more especially municipal governments are approaching the limit of their borrowing and taxing power.

Only the federal government still has almost limitless borrowing capacity, and taxing powers which reach the wealth of the entire nation.

If the unemployed are to be cared for next winter, the federal government must do its share. The resources of this country are ample to care for all within its borders; but only Uncle Sam can marshall those resources. It is high time that he started the work.

—Labor.

Dope and Hope

As near as we can express it, capitalism is the dope of the world and Socialism is the hope of the world.

Where He Gets It

Where does the farmer get the honey?

From the hive!

Where does the magnate get the money?

Man alive!

From you and me and all of us,

The grime and sweat and thrall of us,

That toil and moil and dig and

Delve and dive!

—Franklin Kent Gifford.

SEARCHLIGHT

By
DONALD
J.
LOTRICH

We have some inspirational accounts to relate this week. There is the ticket named by the Socialists and Unionists of Philadelphia; the nomination of the same nature in Ithaca, New York; the success of the combined Socialist and Unionist picnic in New York City; the success of the hunger parade and meeting by Socialists in Kenosha, Wis. The desire of old time Iowa Socialists to regain their places in the Socialist ranks, everywhere there is life and action in each of these various places the lead is towards Socialism. What makes it so encouraging is that the Communists have learned the fallacy of republicanism and democratism and found their places in the ranks of the Socialist party. Permit us to point, also, to the harmony between the Trade Unions and Socialists in Wisconsin, then scrutinize the excellent achievements of that fine State and compare them with any other State. The Trade Unionists are beginning to see the dawn and we hope they will not let anything blindfold them again.

The Amalgamated Clothing Workers Union won a strike of short duration. A good union with good officers can do a whole lot for its workers. Many of the A. C. W. U. leaders are Socialists and they show their ability to lead. The strike lasted only three days. Compare this with the Miners Union. Four unions, and none of them with proper leadership. Where was the rank and file while Lewis and his tribe were ruining the miners and their union?

Oscar Ameringer asks for a boycott on California products as a means of forcing California to release Mooney and Billings from prison. We have written a whole lot about this outrageous frameup and appreciate the report of the Wickersham Committee on the miscarriage of justice in this case because that strengthens our argument on the frameup. If everyone would refuse to buy California products today, Mooney and Billings would go free tomorrow. A certain amount will be accomplished that way despite the fact that only a few people will not buy California products. The sentiment of the press has turned in favor of Mooney and Billings since the Wickersham report has been altered. A greater sentiment can be created by labor thru its federation publications, meetings and Labor day parades. We soon hope to see such a strong sentiment for freeing these two labor leaders aroused, that it will crush all big business and reactionary opposition.

A "Five Week Plan" was proposed by Oscar Ameringer recently. He suggests that the government advance each family in this country \$100.00 a week for five weeks and explains that the money will, at once, begin to circulate, to the store, factory etc. It is a good plan deserving every consideration. He is afraid, however, that big business will not accept his plan. Of course he has sent it to Hoover and Congress, but they are only the representatives of big business so his plan will have tough sledding. Ameringer adds that it will be between a similar plan or a revolution. You can not deny that it is a sensible plan. It would require about ten billion dollars; but how many billions have we spent for war and liberty loans to take care of war equipment and if we were able to care for the soldiers and armaments why shouldn't we be able to handle a hunger loan? We do not believe that everything could be adjusted in 5 weeks but do believe that it would be a start in the proper direction.

The semi-annual meeting of the Supreme Board of the SNPJ was held July 30-31, and Aug. 1. All of the members except Mr. John Vogrich were present. Mr. Vogrich was absent because of a recent operation for appendicitis. The Supreme Board worked in harmony throughout.

Several good singers have been added to Sava recently. Under the tutorage of Mr. Muha we are progressing rapidly and the coming concert should be a much improved one. Sava has tried to keep, within

Our Doings Here and There

By JOHN RAK

On Saturday, August 8, the will be held. An all-day program with speakers in Slovene and English, baseball game, dancing and other amusements will be sponsored. For the Chicago comrades and their friends accommodations for transportation will be made. Purchase your admission ticket in advance for the price of 25c from members or at the office of Proletarec.

"When will the Moonlight Picnic of Sava be held?" was the question asked one day last week by one of the comrades.

"On Saturday August 15, at Kegel's Grove, Willow Springs"

was the reply. The committee

has arranged for trucks to

leave from the SNPJ Hall at

different hours, so transporta-

tion worries should not keep

you from being absent. Johnny

Kochevar and his Merry

Makers will be in the dance

pavilion playing those Slovene

waltzes and polkas which are

always enjoyed by young and

old. Secure your admission

tickets in advance for the price

of 25c from any member of

branch No. 1 JSF Chicago or

at the office of Proletarec.

Branch No. 27 JSF, Cleve-

land, has organized a commit-

tee to solicit money for the

striking miners in West Virg-

inia, Pennsylvania and Ohio.

Socialists in Chicago and Cook

county are also working for the

same cause. At the last meet-

ing of branch No. 1 JSF Chicag-

o petitions were handed to

several members to agitate for

funds for the striking coal

miners. We urge all contribu-

to be as liberal as possible

with their donations. The need

is great!

A bulletin from the YPSL of

Chicago calls our attention of a

Concert and Program to be

held Friday, August 14, at the

Cafe Royale, 3854 Roosevelt

Rd. The proceeds of this affair

will go for the Miners Relief

Fund. The same bulletin men-

tions the public speaking class

conducted at 2653 W. Wash-

ington Blvd., with comrade

Jack Rosen as instructor. All

members interested are invited

to attend.

And be Quick About It

Mother—Jane, come to bed!
Daughter Jane—But, mother, I am

all wrapped up in my problem.

Mother—Well, tell your problem

to go home.

Turn About

"Hide all your jewels and all other
valuables."

"Why?"

"The man I got acquitted of a
charge of theft is coming to thank
me tonight."—Buen Humor, Madrid.

Efficiency

Her Mother—Do you always greet
Ferdinand with a kiss when he comes

home from work?

Mrs. Snooks—Yes, always. How

else could I find out if he's been

drinking?

THE CONCERT OF NATIONS

FRAGMENTS

Funniest people in the world—"liberals" who think wars can be ended without ending the things that cause wars.—The American Guardian.

Well, the French and Andy Mellon got together and the moratorium goes on. Wonder if they drew up the plans for the next war for democracy while clinching the deal?

All the arguments offered for the defense of capitalism have been answered by the abolition of slavery, serfdom, and monarchism.

And isn't about high time Cal be telling us in an early editorial how prosperities are made, or mislaid, or something?

A government that degrades its citizens by forcing them to take the pauper oath before succoring their distress is below the con—well, it just isn't nice. — The American Guardian.

Say what you please, be what you please, the Labor problem is the great problem of the 20th century; upon its solution depends the welfare of mankind.—Progressive Press.

You can tell an American anywhere. He buys a diamond from a confessed crook and then is astonished when he discovers the diamond is a fake.

Revolutions cannot be imported, exported or deported; they can only be reported by the historian; they occur when the misery of the wealth-producing masses has reached the point where they prefer dying with guns in hand to dying with empty hands and bellies.

—The Progressive Press.

News from Italy

News from Italy comes from day to day and it is always the same. Although the regime does its utmost to prevent the truth from becoming known it is nevertheless impossible to conceal the fact that order no longer reigns in Italy.

Terrorist outrages are of daily occurrence. We express no opinion upon them, we merely state the fact. The bombs at Genoa, Turin and Bologna are followed by the explosion of an internal machine in one of the railway stations at Rome, which cost two railmen their lives. This explosion does not, it is true, appear to have had the same origin as the others. The former were the work of anti-Fascists, whereas a number of details in connection with the explosion at Rome give reason to believe that this one is a question or a machination intended to prove that the outrages are of French origin". It is actually conceded that a wallet containing foreign banknotes (for "foreign" read "French") was found tied to the internal machine. Rather like a visiting card left behind them by the criminals . . . very much desirous of making themselves known!!!

Be that as it may, the other terrorist outrages remain . . . in all their significance.

Less serious but equally eloquent are the demonstrations in Rome, Bologna, Cattaro and Ravenna at which large quantities of leaflets were distributed or posted up, and red flags hoisted, etc.

In the suburbs of Rome alone did the police succeed in arresting those said to be responsible; but they met with a resistance on the part of the people to which they were by no means accustomed.

In Reggio-Emilia things were still worse. There the unemployed landworkers from the whole district came into the town led—whether they liked it or not—by the Fascist podesta themselves. The procession was strengthened by other unemployed and by rebels from the militia. An attempt was made to force an entry into the prefecture, which was only prevented by the police with great difficulty.

A few days later the podesta were dismissed from their posts and a number of officers of the militia were expelled or suspended. Among these officers were a major, two captains and some lieutenants.

News! and news of a kind not very acceptable to Rome!—Labor and Socialist International.

Teachers Fed The Children
A fine record of public spiritedness and unselfishness has been set by Cleveland's elementary public school teachers during the recently completed school term. During that time the teachers contributed more than \$20,000 of their salaries to buy food and clothing for pupils whose parents were unable to provide them with such necessities.

Teachers employed in the more prosperous districts of the city generously offered financial aid to pupils in less fortunate neighborhoods. Breakfasts and lunches by the hundreds were financed and served, and scores of pairs of shoes were given away to children whose parents were suffering from adversities and unemployment.

In view of present prospects, it is becoming increasingly likely that the coming school year may bring additional need for such relief. Public and private organized relief agencies may not be able to meet fully the emergency. If this regrettable situation should develop, what a fine example have these Cleveland teachers set!